

POETUL GRIGORE VIERU: POZIȚIE CIVICĂ ȘI DEMNITATE NAȚIONALĂ

Lidia GROSU

Catedra Literatura Română și Teorie Literară

Les vers de Grigore Vieru comportent des idées qui mobilisent aux méditations en respectant le droit du Dieu: chaque arbre – avec son ombre; chaque peuple – avec ses droits à la détermination, mais l’amour manifesté à travers le mot écrit et le mot parlé est l’un des sentiments primaires qui peut vaincre et détester le mensonge, qui peut ignorer l’hypocrisie dans une société dont les valeurs morales doivent être maintenues. Cela tient inévitablement de la dignité nationale de chaque personne.

Nu putem vorbi despre demnitatea națională, lăsând în umbră noțiunea de *demnitate umană*. Noțiunea respectivă a fost definită de mai mulți filosofi ca o valoare interioară. Astfel, profesorii V.Țapoc și T.Țârdea sunt de părerea că „demnitatea – această componentă înăscută a sufletului nostru nu ține de rațiune, ci de elementul afectiv al acestuia (sufletul) – sentimentele”, precizând în continuare că „datorită sentimentelor mediul social în care trăim capătă pentru noi semnificație, valoare” [1, p.98]. Din acest considerent, demnitatea umană este privită și ca „măsură de apreciere între oameni” [2, p.12], care nu se supune anumitelor legi. Filosoful D.Căldare dezvoltă și alte caracteristici ale noțiunii respective, fiind de părerea că „cinstea și demnitatea reprezintă două categorii-noțiuni corelative care exprimă valoarea morală supremă a omului” [3, p.64], totodată specificând că *cinstea* este un stimulente al datoriei sociale a omului.

Analizând aceste și alte deduceri exprimate de savanți, desprindem mai multe ipostaze ale demnității, una dintre ele fiind demnitatea națională, care nu este altceva decât o categorie filosofico-literară distinctă, percepută la oamenii ce pun preț pe tot ce ține de cultura, istoria, tradițiile, limba unui popor – valori ce determină identitatea acestuia. Cu alte cuvinte, „demnitatea națională corelează direct cu iubirea de neam, de plai, de pământul natal” [4, p.14]. Pornind de la această idee, dacă tot nu dispunem de o formulă exactă a demnității naționale, posibil, am putea să o deducem în baza sentimentelor trăite în parte de fiecare membru al unei societăți în care acesta se dezvoltă, ca expresie a calităților cultivate pe parcursul anilor și, în cele din urmă, doar gradul înalt al profunzimii acestora, cu accentele pe *iubirea de neam, țară, limbă, istorie, tradiții* etc., care ne permit să vorbim și de un nivel adecvat al educației, vor marca o reală contribuție, dar și apreciere, în dezvoltarea noțiunii respective. Notată prin *DN*, ea nu ar fi decât o reflectare, un echivalent al sumei tuturor iubirilor menționate anterior, ele fiind specificate de poetul N.Dabija ca „*doruri interzise*” (*DI*) în plan social politic în perioada totalitarismului ex-sovietic sau în alte situații de reprimare a voinței poporului. Cu alte cuvinte, demnitatea națională este egală cu suma „*dorurilor interzise*” ($DN=DI+DI_1+DI_2+DI_3+\dots+DI_n$), și în cazul când omul o posedă, el este rezistent întru a-și apăra convingerile sale, poziția sa fiind una fermă, atitudinea civică – una destoinică, iar curajul – unul desăvârșit întru a-i spune adevărului pe nume, indiferent de perioadele evoluționiste, inclusiv și ale intemperiilor.

O personalitate marcantă, care corespunde întru totul indicilor menționați ai demnității naționale și la a cărei operă ne referim în continuare, a fost și rămâne marele poet Grigore Vieru, scriitorul redutabil, cu mare priză la cititorii de orice vârstă, peste care valul uitării nu se va arunca niciodată. Ecoul operei lui valoroase și de mare popularitate, studiată profund de critica contemporană, are și va avea un viu răsunet în vâltoarea timpurilor și în rândurile viitoarelor generații care, mobilizate de propriile stări de spirit, vor recepta și se vor pătrunde de adevăratele dimensiuni ale acestei moșteniri literare, pe cât de relevantă, pe atât de inedită, descoperind noi și noi sensuri cu decodificarea gândului cifrat, ale motivelor fundamentale, prin care lirismul cetățenesc străbate neconținut sufletul omenesc întru a-l plasa într-o perpetuă și tulburătoare mișcare a sentimentelor prin deducerea a noi și noi formule poetice.

În articolul de față, ne propunem un dialog cu universul Grigore Vieru, prin care trăiri de intensitate sporită, concepute ca „*doruri interzise*” în plan social-politic – de libertate, țară, neam, credință – vor fi exprimate ulterior de poet doar printr-o singură frază: „Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”. Aceste „*doruri interzise*” capătă o rezonanță în întreaga sa operă, inclusiv și în literatura pentru copii: *Cerul e țesut din stele, /Luncile – din floricele, / Numai dorul strămoșesc – /Din*

cuvântul românesc (Dorul și limba), ele având ca suport înalta sa poziție civică și demnitatea națională, tangențial legate de devotamentul unui patetic, cu un înalt grad de responsabilitate, care ne-a ținut o prelegere continuă de patriotism: *Cânt a Patriei ființa /Și-a ei rodnică țărăună, / Ce-a născut în suferință / Limba noastră cea română (Limba noastră cea română)*. Doza considerabilă de pacifism înăscut întru susținerea revenirii noastre la izvoarele neamului, la trecutul nostru istoric („...*Vin din munții latiniei / Deci și scrisul mi-i latin...*”), subliniază și buna intenție de a ne pătrunde de adevărul incontestabil referitor la sorgintea poporului nostru, a limbii vorbite de el, inclusiv revenirea la credința în Dumnezeu (demnitatea creștină) prin care „*în lumina viselor ude, / rană pe rană în taină se vindecă*”, tentații exprimate prin diverse figuri de stil. Aceste vise „ude” au o cu totul altă semnificație decât cea propriu-zisă – de vise ascunse, împărtășite de durere, realizarea lor fiind percepută ca îndoielnică, dar cu tentă de a atinge incredibilul prin rugă: *Intră în templu, om al durerii. / Nu-i o rușine să intri-n biserică. / E o rușine liniștea serii / A o preface-n cazarmă isterică (La Mânăstirea Căpriana)*. „O comparație psihologică ce luminează întreaga poezie, o metaforă sau un simbol deschizător de noi și sugestive viziuni fulgurante asupra realităților evocate, o întorsătură expresivă neprevăzută sau o zicere poetică spirituală întotdeauna vin să concentreze arderea lăuntrică a poetului, ajunsă la punctul de sus, într-un nucleu emotiv de puternică și inepuizabilă emanație ideatică” [5, p.257]. Astfel, „cazarma isterică” poartă însemnul unui regim dictatorial, gând cifrat de poet și în alte poeme, de altfel cu dorința nemascată de a face auzit un mare adevăr: orice popor, oricât de mic, are dreptul la autodeterminare – la limba, istoria, cultura și tradițiile sale – drept ignorat și neglijat în permanență de *ostaticii* învățaturii marxist-leniniste, dar și de străinii care, imigrați, ar datora respectarea legilor, a ordinii stabilite de țara-gazdă, fără a-și impune propriul lor mod de viață băștinașilor, cu atât mai mult, graiurile străine, istoriile integrate: *Bre muscale, am ostenit / Să te-ascult neconținut, / Să te-ascult neîncetat / Că m-ai fost eliberat; / Că m-ai ajutat isteț / Să trăiesc un timp măreț, / Nu zic nu: te-ai și bătut, / Dar noi ceilalți ce-am făcut: / Biarusul și armeanul, / Românul și americanul? ... / Fără ceilalți, negreșit, / Azi nemțește-ai fi grăit / Și cerșeai chirilița, / Limba, cântul, școala ta, / Hramul tău și propriul pom... / Bre muscale, fii, bre, om! (Ascultă)*. Aceste gânduri constituie poanta sugestivă, imaginea clară a fenomenului de ideologizare în masă, care nu este altceva decât ecoul unei dramatice realități cu patologia incurabilă a unei societăți, extinsă în timp: *În mine a lovit străinul / De Paști sau Denii. / Dar încolțitu-m-au bezmetici / Și moldovenii. / Că nu suntem români străinul / Pe-a lui o ține. / Și-ai mei mai tare-l cred pe dânsul / Decât pe mine... (Basarabie cu jale)*.

Eul liric evoluează în calitate de scut și spadă al valorilor naționale, păstrându-le ca epicentru al idealului în cazul în care soarta unui popor este determinată de poziția sa geografică și orice străin ar putea dicta și impune legile sale (...*Tu, preschimbată într-o gară / În care cine vrea coboară, / Prin care cine vrea se plimbă / Scuișând în datini și în limbă...*), iar îndemnul, în acest caz, este unul categoric, care reflectă pronunțat stările de spirit demascatoare, or, acest *caracter* devine elocvent în versurile: *Ridică-te din suferință / Și din cazonă umilintă! (Ridică-te)*, calificative transformate în niște aspecte aproape rigide, chiar poate definitorii ale basarabeanului, felului său de-a fi, deloc salutare în cadrul unui regim comunist și care nu-l mai pot caracteriza pe omul simplu decât lipsit de demnitate din cauza fricii.

„Sinceritatea și simplitatea, profunzimea și dramatismul tulburător, naturalețea și melodicitatea folclorică – toate acestea, îmbinate fiind cu o sensibilitate profundă și cu un excepțional dar de a pătrunde în tainele adânci ale autohtonului, sunt calitățile definitorii care asigură poeziei lui Grigore Vieru o originalitate pronunțată și un adânc caracter național” [6, p.236]. Toate aceste calități ale poetului Gr. Vieru l-au ajutat să se distingă prin libertatea sa spirituală, atingând cea mai înaltă treaptă a demnității umane.

O dovadă în favoarea acestei idei este elucidarea așa-numitei „spălari de creier” a omului simplu în perioada totalitarismului în următoarele versuri, pe motive folclorice, din *Cântec popular*: *Când pe lume-am apărut / La o margine de Prut, / Lângă râul pătimit, / O străină m-a răpit / Și astfel mă legăna: / „Nani, nani, nani-na, / Peste Prut trăiesc jandarmi, / Să crești mare, să îi sfarmi! / Peste Prut trăiesc potâi, / Iar nu frățiorii tăi! / De-or striga: «române drag», / Pune mâna pe ciomag, / De-ai să-i vezi cântând de dor, / Pune mâna pe topor! / De-ți-or spune că ți-s frați / Să nu-i lași nespintecați!...*” Și nici o scuză nu se acceptă în cazul scopului bine determinat prin niște mijloace meschine – ideologizarea în masă – întru menținerea puterii prin diverse metode himerice reprobabile aplicate, care erau cu atât mai eficiente, cu cât rădăcinile lor își aveau pornirea din omul-copil: *... / Copil prost, copil furat, / Frate, rău te-am suparat! / Dar eu nici o vină n-am, / Fost-am despărțit de neam / Și chiar Domnul Cel de Sus / A tăcut și nu mi-a spus / Care e măicuța mea, / Și nici maica spusu-mi-a.*

Sentimente înalte de mândrie pentru demnitatea sa, dar și de euforie, le trăiește eul liric înzestrat cu o capacitate de rezistență uimitoare, chiar dacă aceste calități sunt periclitare intuitiv de îngâmfare, lașitate, minciună, dar și de sentimentul de fidelitate pentru idealuri în versurile: *Sunt fericit / Că n-am cântat păunii. / Cântat-am mărul înflorit: / Cel rușinându-se / De trupul gol al Lunii, / Izvorul care reînvață / De unde vine, / Când s-a fost născut / Și malul sfredelit / De țipătul durut / Pe care-l dau lăstunii. / Că nu aurul eu număr, / Ci stelele din cer / Și-n lacrima de lut – / Străbunii (Despre fericire)*. Confortul devine artificial în cazul unor metale prețioase, iar frumusețea – de suprafață în cazul când gradul de comprehensibilitate a noțiunii de *păun* se impune a deveni mult mai largă decât cea a numelui unei simple *păsări exotice*, iar spațiul valorii simbolice pe care o poartă este cu atât mai redus, cu cât subînțelegem că el este impus să cedeze, în cele din urmă, în fața luxului intelectual și sufletesc, foarte sugestiv când este vorba de felurile graiuri ale naturii înconjurătoare pe care se axează un întreg univers și în care a încăput *izvorul, mărul înflorit, luna, lăstunii, stelele*, dar și *iarba, roua (Cămașa ta e la fel / Cu cea a soldatului, / Ah, firule de iarbă!... / Cum de-ți păstrezi mirosul, / Frumosul tău miros de iarbă? / Cum de nu miroși / A bocanc, bunăoară, / A bocanc mărșăluind?) (Cămașa ta e la fel), codrul cu doinele* – toate, în creația lui Grigore Vieru, păstrând ipostaza majoră a existenței românului, expresivitatea coloritului ei, constituite și ca niște distincte naționale care ne caracterizează ființa: *Originea? / – Ar și semăn / Dealul acela din prelungirea codrilor. / Știu toate doinele. (Formular)*.

„Acolo unde există maturitate politică, există și demnitate națională, iar acolo unde se manifestă demnitatea națională, răsar și zorii victoriei”, va remarca poetul în unul din ultimele sale discursuri înflăcărare. Or, această maturitate politică l-a caracterizat pe poetul Grigore Vieru anume prin legătura sa organică triplă cu Țara, Eminescu, latinitatea, trăind cu pasiune marea iubire față de conținutul acestor noțiuni: *...Suntem în cuvânt și-n toate, / Floare de latinătate / Sub un cer cu stele sudice! / De avem sau nu dreptate, / Eminescu să ne judece... Verbului viu, consacrat lui Eminescu, îi este atribuit un imens imperiu în a cărui spațiu încap un întreg popor prin care micile energii se desprind ca niște flăcări din materia ființei noastre pe care o formează una imensă – dragostea cu toate dorurile, ca expresie a manifestării demnității: *Locuiesc la marginea / unei iubiri: / La mijlocul ei / trăiește credința mea (Locuiesc)*, în pofida suferinței prin care se subliniază destinul dramatic al eului liric: *... Mi-l furară, Doamne, adineauri / Pe înaltul Domn cu tot cu lauri. / Mă uscam de dor, în piept cu plânsul, / Nu știam că dor mi-era de dânsul, / Nu știam că doina mi-o furară / Cu străvechea și frumoasa Țară – Eminescu (Eminescu)*.*

La începutul secolului al XX-lea, scriitorul A.Vlăhuță sublinia: „... Ca să aveți talent, vă trebuie, întâi și întâi, o inimă mare-mare și bună, și pururea deschisă, ca să intre în ea de pretutindeni, iubirea, grijile, temerile și speranțele, suferințele și bucuriile vieții altora...” [7, p.92]. Reieșind din cele menționate, toate calitățile pozitive, ca expresie a demnității, intensifică dezvoltarea și manifestarea talentului, iar în cazul lui Grigore Vieru sufletul și talentul s-au aflat într-o interdependentă înăscută.

Așa cum „literatura este arta cuvântului, și cuvântul în toate planurile lui de la înțelesul și până la învelișul lui armonios, nu poate lăsa nepăsător pe artist” [8, p.121], Gr.Vieru va înregistra performanțe supreme în materie de valorificare a frumosului limbii și va pune astfel preț pe tot ce ține de măreția graiului matern, ferindu-l de pauperizare și altoind pe trunchiul lui cele mai nobile gânduri, iar limbajul prin care va exprima legătura cu realitatea dorită, percepută, ca expresie a trăirilor interioare, va rămâne permanenta metaforă care îl va ține într-o alianță de nezdruccinat cu propriul zbucium, fiind ferm convins de logica și adevărul enunțat, devenit în continuare slogan nu doar din necesitate: „A vorbi sănătos limba mamei este o datorie. O datorie patriotică”, iar: *În al limbilor tezaur / Pururea o să rămână / Limba doinelor de aur, / Limba noastră cea română (Limba noastră cea română)*. Din această perspectivă „...versurile lui vin fierbinți, palpitând până la ultima virgulă, vin să strecoare în sufletul cititorului un fior de dragoste și sfințenie pentru frământul natal” [9, p.7], proiectându-și propriile repere ale creației prin toate dorurile ce au tangențe sau se contopesc cu dorul de mamă, Patrie, Dumnezeu, chiar dacă subtilitatea, sub aspectul metaforei, conturează viu imaginea dintr-o dublă ipostază, păstrând semnificația valoroasă din care se desprinde sacral. În versurile: *Mamă, / tu ești Patria mea! / Creștetul tău – vârful muntelui / Acoperit cu nea. / Ochii tăi – flori albastre... apare ideea triplei coeziuni dintre țara-mamă geografică de origine, care constituie o unitate națională prin limbă, cultură etc. cu țara de baștină, aceasta, la rândul ei, fiind un tot întreg cu mama biologică spirituală sau chiar, în alt caz, evocând dubla ipostază a dorului care atinge divinul în alt poem: *Mă-ntorc în Dumnezeu. / Cu alte cuvinte, / în Patria mea mă-ntorc: / Dumnezeu și Patria / Sunt una*.*

Deschiderea spre reperele existențiale fundamentale proiectează reflecția unei noi lumini în cadrul dispariției, fie și parțiale, a conștiinței ideologice în favoarea celei naționale. Sunt niște probleme cardinale de care este preocupat eul liric, și în acest dialog cu universul se resimte o energie inepuizabilă prin care vorbesc stările de spirit.

De fapt, **Patria** la Gr.Vieru începe chiar de la casa părintească în poemul *Acasa: Ma trezesc dimineața / cu toate lăicerele casei pe mine, / ostenit de greul lor colorat. / „Ma temeam să nu-ți fie frig, / zice mama. Greul colorat ar semnifica simultan povara trecutului cu multe lipsuri și neajutorare, dar și blândețea nopților care apropia două ființe singuratice – băiețelul și greierașul, prin „îndeletnicirile”, dar și dorințele în parte a fiecăruia dintre aceștia: Cântă-un greier din aripă: / „Greieraș, nu țârâi, / Mama s-a culcat o clipă / Și o poți trezi, cri-cri!” / Greierașul fără casă: / „Uite, nu mai țârâi, jur, / Dar și frunza să nu cază... / De ce cade ea, zur-zur?” (Greierașul). Specificul național este prezent în culori, și prin prisma lor intuim existența unor tradiții valoroase din străbuni, acest fapt depășind niște incertitudini psihologice întru a păstra armonia între cele două dimensiuni ale timpului – copilărie-maturitate – când este vorba de o revedere, de o reîntâlnire și o reconsiderare: Mă aplec să le sărut mâna, / ele (rudele – n.a.) și-o smulg îndărăt: / „Nu trebuie... / rușinându-se de pământul / de sub unghii și din / crăpăturile palmelor / „O, neamule, tu, / adunat grămăjoară, / ai putea să încapi / într-o singură icoană.” Condensările de imagini reușite, de fixare neordinară a unor particularități definitorii, caracteristice unui neam, dar și limbajul convențional denotă calitatea de suveran al trăirilor artistului, fixate în „galaxii verbale” (**Ștefan Augustin Doinaș**), în stare să cuprindă clipa în ploi de verbe ca pe un trofeu la hotarul dintre imaginar și real. Prezența simbolului imaginii divine confirmă sentimentul de mândrie manifestat de eul liric pentru calitatea de smerenie înălțătoare a unui popor, tot din acest considerent păstrându-și trăsătura distinctă de „neam ales și binecuvântat de Dumnezeu”, gând menționat sub diverse aspecte nu o singură dată în literatură [10, p.49], dar care, în plan social-politic îi știrbește imaginea.*

Proiecția reveriei diurne în poemul *Acolo pe unde*, de facto, presupune un tărâm mai larg – cel al provenienței noastre prin regăsirea de sine, duminica deșteptării noastre rămânând Prutul: *Acolo pe unde / Trecuse ieri Podul de Flori, / Fericirea lui de o zi, / Azi parcă s-au înodat, / Ca niște câini, / Toate frontierele / Dintre lumi.* Mult râvnita, parcă la prima vedere, descătușare este, de fapt, o perindare a evenimentelor în continuare, poanta constituindu-se în „frontiere înodate”, nodul având și conotație de moment culminant, greu de depășit, îndeosebi când eul liric este decepționat. Dar în cadrul calităților morale ale conaționalilor, pe fondalul unor evenimente, departe de a fi pozitive în atitudinea față de aceștia, se declanșează răzvrătiri pe atât doar, pe cât noul încearcă poate nu atât să provoace spiritele, cât să manifeste tendința de a găsi un răspuns adecvat la întrebările retorice care ne frământă. Prutul este râul în care se oglindește sârma ghimpată care sfârtecă pământul țării și pe care poetul o vede într-o nouă haină – cea firească: *Frate, eu cred că Prutul / Cel limpede cândva / A venit la noi / Odată cu oamenii Bucovinei / Poate că chiar Prutul / Cu suferințele sale de azi / Este cântecul acela, / Poate că el este. / Podul întins peste / Întreaga Țară” (Puntea de peste Prut), iar imaginea mamei se contopește cu cea a țării-mume, frecvent întâlnită în întreaga creație: *Această punte, Doamne, / De se va prăbusi, / Întinde-s-or în locu-i / Mâini două - a maica-mi” (Această lună lină).**

Imaginea sufletului basarabean este sensibilitatea, uneori poate latentă, alteori reflectată și în exterior, după cum ne sugerează poemul *Aceștia suntem noi: Aceștia suntem noi: / Buni cât se cuvine / În mijlocul râului / Râi – niciodată. / Se miră noaptea / Că a clocit sub ea / Întuneric, / Dar au ieșit / Pui de lumină.* Cea din urmă metaforă poartă amprenta unei *dimineți a deșteptării*, iar noaptea, întunericul – cea a unui trecut infernal cu imperii nesățioase. Emoțiile se cuprind într-o efervescență continuă ce se revarsă într-un limbaj susținut de o tonalitate multidimensională, din care se desprinde solemnitatea, sobrietatea, revolta, sarcasmul, (acestea din urmă – fără a atinge gradul de animozitate), dar și cumpătarea, toleranța eului liric, sentimentul de grație întru a susține următoarea opinie: „conținutul de idei, de senzații și de emoții determină caracterul uneltei lingvistice a scriitorului, dar nu numai acest conținut” [11, p.122]: *Credeam că un noroc e plaga, / Un bine graiul cel slușit. / Citesc azi pe Argezi, Blaga – / Ce tare, Doamne, - am fost mințit!...*

Approape în toată opera literară valoarea estetică poartă amprenta etnicității, dar și cea a iubirii, care revigorează straturile de adâncime, contribuind la contopirea crezului spiritual cu cel național: *Iar când nu poți / Nici plânge și nici râde / Când nu poți mângâia / Și nici cânta, / Cu-al tău pământ / Cu cerul tău în față, / Tu taci atuncea / Tot în limba ta (În limba ta).* Din considerentul că „nu avem să refacem limba, ci să ne-o iubim și să cinstim pe cei ce ni-au plasmuit-o – atât de frumoasă și de înțeleaptă cum avem” [12, p.43], Gr.Vieru va acorda un spațiu aparte în creația sa limbii materne: *Iar când nu poți / Nici plânge și nici râde, / Când nu poți mângâia / Și nici cânta, / Cu-al tău pământ, / Cu cerul tău în față, / Tu taci atuncea / Tot în limba ta.*

Acest spațiu va fi unul compensativ pentru cele pierdute, la rând cu dorul de redobândire a valorilor naționale – scrisul nostru latin, Gr. Vieru promovând demnitatea națională ca parte integrantă a demnității umane: *Sunt un om al nemâniei, / Lumii astea nestrăin. / Vin din munții latiniei, / Deci, și scrisul mi-i latin! / Zis-a cerul: „Fiecare / Cu-al său port, cu legea sa!” / Scrisul ei și râma-l are, / Eu de ce nu l-aș avea?! / Ah, din sângele ființei / Ni l-ați smuls și pângărit / Și pe lemnul suferinței / Ca pe Crist l-ați răstignit! (Cântare scrisului nostru).* Versurile comportă idei profunde ce mobilizează la meditații întru respectarea legii Celui de Sus – fiecare pom cu umbra sa; fiecare popor – cu dreptul la autodeterminare, dar dragostea față de adevărul transmis prin cuvântul scris și rostit este unul dintre sentimentele cu rolul primordial de a învinge și detesta minciuna, a ignora ipocrizia într-o societate în care valorile morale se pierd: *E falsă mila ori e mută, / Iar crucea de la piept e joc. / În moarte tot mai mulți se mută, / Văzând că-n viață nu au loc. / Atâtea vorbe și minciuni, / Atâtea seci promisiuni! / De ce-ai dat, Doamne, grai la om, / Iar nu la floare și la pom?!” (De ce-ai dat, Doamne?).* Limba a ajuns să fie nu doar un mijloc de comunicare agreabil, bazat pe o cultură generală adecvată, ci și unul ce poate provoca incertitudini atunci când demnitatea este lipsă, fapt neatestat în lumea florei și faunei care rămâne o lume diferită – deosebit de frumoasă, comparativ cu cea a omului.

Vom menționa că întreaga activitate scriitoricească a lui Gr. Vieru este un model de colaborare dintre omul de creație, care aproape ajunge până la cosmopolitism când este vorba de poetul aflat tête-à-tête cu natura înconjurătoare, și cititor în lumina așa-numitei *revoluții* artistice, prin elaborarea unui cod cifrat al versului – un adevărat alfabet Morse al poeziei în cadrul metaforei. Așa cum poetica dorurilor sale își are izvorul în adâncimile acestei figuri de stil, ea devine o adevărată armă tănuțită a poetului, chiar la ora de vârf a cenzurii, în acest sens purtând un dialog cu sinele și cu poezia: *Vântu-n care zbor, vânt cald, / Încă n-a venit / Apa-n care eu mă scald încă n-a venit.* În calitate de reglator al echilibrelor cosmice și morale de care la moment eul liric duce lipsă, vântul rămâne un suport al lumii, iar apa este originea creației, purificarea, prospețimea inspirației și centrul de regenerență, în care eul liric deșteptat se află în așteptare. Este de menționat că aerul, pământul, focul, apa sunt elemente clasice pe care eul liric le are ca pe o axă în totalitatea nenumăratelor simboluri ce-și găsesc afinități cu științele despre cosmos.

Revenind la ideea despre personalitatea în formare, putem afirma că aceasta este condiționată de mediul supus unor procese social-politice continuu, caracteristice pentru anumite perioade. Ideologia ex-sovietică a contribuit la transformarea acestui mediu într-o fabrică de roboți, manipulați și dirijați încă de pe băncile grădinițelor, apoi ale școlilor, instituțiilor de învățământ, iar literatura interzisă devine fructul dorit de către omul de factură intelectuală, îndeosebi al omului de creație.

A fi talentat și apreciat, a-ți urma calea, acceptând destinul aflat în contradictoriu cu realitatea crudă, dar într-un dialog permanent cu adevărul, gând exprimat în mai multe poeme, putea fi realizat doar de un mare maestru al condeiului cu intuiția sa regenerativă în perceperea naturii lucrurilor. Cu acest calificativ, poetul și-a adunat în palmares file alese, scrise cu penița înmuiată în inima accidentată și plină de durere nu doar fizică, dar și morală (*rostesc cuvinte / ca sa iau aer...*), ținând piept cu dârzenie molestărilor banale și neconținutelor hărțuiri psihologice prin spiritul său civic angajat: *Frate, / eu pot muri oricând, / dar nu și oriunde. / Eu nu pot muri / decât cu chipul rășfrânt / „în acest geniu al ierbii / care e roua”. (Biblioteca de rouă),* prin prezența tonului solemn: *Știu: cândva, la miez de noapte, / Ori la răsărit de soare, / Stingemi-s-or ochii mie / Tot deasupra cărții sale. (Legământ),* dar și a unui plin de indignare: *Pământule, tu, cel de glorie! / Te caut prin străvechi istorii, / Că-n vremea noastră de acuma / Ce-a mai rămas din tine? huma! (Ridică-te),* prin lirisul înăscut cu încărcătură emotivă sporită: *...Tu, floare, tot ai mamă? / De ai, de bună seamă: / Atunci când înflorești, / De ea îți amintești... (Tu, iarbă tot ai mamă?),* dar și prin măreția vocabulei lipsite de agresivitate: *Așa este, frate: / Râul cel mic / Când se varsă / În cel mare, / Își pierde numele. (Frate eu cred că Prutul...),* prin care curge lumina hărăzită de Dumnezeu spre a orienta spre duminica deșteptării, pași spre care se vor îndrepta fiecare din acei care, cel puțin, vor intui existența cu simțul dreptății, și cu atât mai mult pentru acei care vor trăi acest adevăr în toată plinătatea profunzimii lui: *Din Basarabia vă scriu, / Dulci frați de dincolo de Prut! / Vă scriu cum pot și prea târziu, / Mi-e dor de voi și vă sărut... (Scrisoare din Basarabia).*

Coloritul expresiilor, al imaginii, semnificația detaliului și bogăția formează un topos prin care mai inocentă decât inocența doar inocența poate fi: *Merg pe pământ / Și sun ca vioara. / Toate îmi par că sunt / Prima oară. / Ca un copil / Aștept dimineața, / Până la lacrimi / Mi-e dragă viața. (Ca prima oară),* vioara fiind un detaliu distinct național prin care (de ce nu?) ar vorbi istoria, de veacuri, eul liric aici având și calitatea de tribun.

Aflat la straja intereselor naționale, Gr. Vieru a stat ca un adevărat ostaș apărând limba mamei, a cântecului de libertate și conștientizând că „limba unui popor este istoria lui și numai vorbindu-ne corect și frumos

limba, tinzând a o vorbi frumos și corect, omenim astfel pe străbuni, pe cei care au creat societatea cuvintelor civilizate” [13, p.143]. Fiind unul dintre acei care i-a „omenit întotdeauna pe străbuni”, Grigore Vieru prezintă „un nou mod de a gândi (de a oglindi universul) care atrage după sine nu un vocabular nou, ci un chip inedit de a descoperi valența cuvintelor” [14, p.574].

Toate poemele, dar în exclusivitate cele dedicate limbii, națiunii, iubirii de neam etc., sunt imnuri cu adevărat înălțătoare în care curg frumusețile unui popor alături de suferințele lui și vin să ne familiarizeze cu subtilitățile și convențiile artei poetice, fiind convins că ceea ce ne e scump și ne aparține, chiar și în durere, ne înalță, limba rămânând în permanență cea care ne transmite istoria și în care odihnește de veacuri adevărul deși de multe ori hărțuit.

„Cu valențe de tribunal justițiar” (A.Codru), poetul Grigore Vieru condamnă, cu fireasca-i blajinătate de profet, calvarul unui pământ care și-a dorit „reaprirea candelii” și a izbutit să o facă, transmițând această lumină următoarelor generații și rămânând fidel idealurilor înalte: *Pentru ea noi văruim peretii, / Pentru ea mai sunt răniți poezii, / Pentru ea cresc florile visării / Pentru limba țării. (Pentru Ea).*

Referințe:

1. Țapoc V., Țârdea T. Demnitatea și grija de propria identitate – principii ale conservării energiei spirituale individuale și naționale // Demnitatea – valoare supremă a omului și națiunii. - Chișinău: Elan Poligraf, 2004.
2. Mereuță I. Demnitatea – valoare supremă a omului și națiunii // Demnitatea – valoare supremă a omului și națiunii. - Chișinău: Elan Poligraf, 2004.
3. Căldare D. Homosummae dignis (dignissimus) // Demnitatea – valoare supremă a omului și națiunii. - Chișinău: Elan Poligraf, 2004.
4. Mereuță I. Op.cit.
5. Dolgan M. Eminesciune, Druțiene, Vierene. - Chișinău: CEP USM, 2008.
6. Ibidem.
7. Vlahuță A. File rupte. - București, 1909. Citat după: Ciobanu A. Elogiu limbii materne. - Chișinău: Litera Internațional, 2007.
8. Vianu Tudor. Bogăție și transparență // Probleme de stil și artă literară. - București, 1955. Citat după: Ciobanu A. Op.cit.
9. Druță I. Creația poetului // Vieru Gr. Numele tău. - Chișinău: Cartea moldovenească, 1968.
10. Cristescu F. Românii s-au încuscrit cu dacii // Purice M. Limba română - Chișinău: Tipografia Centrală, 1997.
11. Vianu Tudor. Op.cit.
12. Slavici Ioan. Eminescu și limba românească // Amintiri. - București, 1924.
13. Vieru Gr. O istorie vie // Elogiu limbii române. Citat după: Ciobanu A. Op.cit.
14. Călinescu G. Problema limbii literare // Studii și cercetări de istorie literară și folclor. - București, 1955.

Prezentat la 12.06.2009